

Ege Coğrafya Dergisi, 16 (2007), 69-85, İzmir
Aegean Geographical Journal, 16 (2007), 69-85, İzmir—TURKEY

KUŞADASI'NDA KIYI KULLANIMI VE TURİZMİN MEKÂNSAL ETKİLERİ KONUSUNDA YEREL HALKIN TUTUMLARI

Coastal Land Use and Attitudes of Local People on Spatial Impacts of Tourism in Kuşadası

Neslihan DAL

*Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kepez, Aydın
< ndal@adu.edu.tr >*

Sultan BAYSAN

*Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kepez, Aydın
< sbaysan@adu.edu.tr >*

Abstract

As in other coastal areas Kuşadası shoreline is used by intense tourism activities. Because of these activities particularly the coastal fringe is under pressure. Due to this intense use some ecological and environmental problems occur. It is particularly important to prevent land degradation in the fragile environments. Therefore, knowing the limits of land capability classification and obeying its rules are important issues. This study investigates both the effects of tourism on the land use in Kuşadası, and the attitudes of local people towards the environmental effects of the industry. First of all, a questionnaire towards the locals was applied. Further, current land use in Kuşadası was investigated by using Aydın Province Land Inventory Map of 1997. Some of the findings indicate that there is misuse of land in Kuşadası. In addition, the local people perceive tourism to bring more environmental problems. If construction carries on in the future the industry is to bring more pressure on the environmental resources namely on the natural habitats, landscapes and coastal ecosystems.

Key words: *Coastal land use, environmental effects, local people, Kuşadası.*

Öz

Kuşadası kıyıları Türkiye'de yaz aylarında diğer kıyı alanlarında olduğu gibi yoğun turizm faaliyetlerine mekan olmaktadır. Bunun sonucunda kıyı alanları, kullanım kapasitelerinin üzerinde baskı ile karşı karşıya kalmakta, bu baskı çevresel ve ekolojik bozulmalara neden olmaktadır. Hassas kıyı alanlarında doğal yapıyı bozmadan turizmin sürdürülebilirliğini sağlamanın koşullarından biri yanlış arazi kullanımının önüne

geçmektedir. Bu çalışmada, turizm faaliyetlerinin kıyı kullanımı ve çevre üzerindeki etkileri incelenmekte ve yerel halkın bu konudaki görüşleri incelenmektedir. Bu amaçla iki yöntem kullanılmıştır. Birincisi, kıyı kullanımı-turizm ilişkisi, turizmin çevresel etkileri ve çevrenin korunması için sorumlu organlar konusundaki tutumları irdelemek için kullanılan yerel halka uygulanan ankettir. İkincisi, ilçenin mevcut arazi durumunu incelemek amacıyla kullanılan Aydın İli Arazi Varlığı (2001) Haritası'dır. 2001 Arazi Varlığı Haritası, 2005 yılı haritası ile karşılaştırıldığında Kuşadası kıyı alanında tarım aleyhine önemli değişiklikleri göstermektedir. Dolayısıyla son yıllardaki haritaları incelemek dahi Kuşadası'nda yanlış arazi kullanımının verimli arazilerde kayba yol açtığını kanıtlamaktadır. Ayrıca, yerel halkın görüşlerine göre, turizm faaliyetleri yörede giderek artan çevresel sorunlara neden olmaktadır. Yine yaz aylarında aşırı baskıya maruz kalan doğal kaynakların korunması için yapılaşmanın durdurulması gerektiği belirtilmektedir. Yerel halkın turizm faaliyetlerine karşı hoşnutsuzluğunu gösteren bu görüşler yörede turizmin sürdürülebilirliği hakkında soru işaretleri yaratmaktadır.

Anahtar sözcükler: Kıyı Kullanımı, Çevresel Etkiler, Yerel Halk, Tutumlar, Kuşadası.

Turizm-Çevre Etkileşimi ve Kıyı Kullanımı hakkında Bazı Görüşler

Ekolojik bakış açısı, ekolojik sistem içinde yer alan bileşenlerin bir denge içinde bulunması şartını getirir. Çevre de turizm faaliyetlerinin kaynağı olarak, çevre ve turizm arasında ayrılmaz bir sürekliliğe zemin hazırlar. Başarılı bir turizm faaliyeti için temiz, düzenli ve sağlıklı bir çevreye ihtiyaç vardır. Çevre ve turizm etkileşiminde turizmin sürdürülebilirliği ancak çevre kalitesinin sağlanmasıyla mümkün olur. Diğer ekonomik sektörlere kıyasla turizm sektöründe çevre kalitesi daha önemlidir ve olduğunu ve çevre sorunları bir yerdeki turizm ürününü doğrudan etkilemektedir (Baysan, 2004). Çünkü çevre, bir turizm kaynağı olma özelliği taşıırken, turizmin en önemli etkileri de çevre üzerinde olmaktadır (Demir ve Çevirgen, 2006).

Doğal kaynakların korunmasının geniş kapsamlı ekonomik ve sosyal stratejiler ile bütünleştirilmesi için yapılan evrensel ölçekteki girişimler, 1972 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Stokholm'de yapılan konferans (Human Environment) ile başlamış, 1980'de hazırlanan Dünya Koruma Stratejisi ve 1987 Brundtland Raporu ile geliştirilmiştir. Bu girişimlerde çevre korumasının kalkınmaya bir engel teşkil etmediği, tersine doğal çevrenin korunmasının kalkınma için önemli olduğu kabul edilmiştir. Çevre korunmasında turizmin rolü, Dünya Turizm Organizasyonu'nun Manila Bildirgesi ile ortaya konmuştur. Bu bildirmede, turizm kaynaklarının kontrolsüz

birakılmaması, turizmin gereksinimleri karşılanırken turizm alanlarında yaşayan nüfusun sosyal ve ekonomik yaşantısına, turist çeken tarihi ve kültürel alanlarda doğal kaynaklara zararlı olacak faaliyetlerde bulunulmaması ve bütün turizm kaynaklarının insanoğlunun mirası olduğu ifadeleri yer almıştır.

Doğal ve kültürel kaynakların korunmasının gerekliliği, kapsamlı bir turizm planlamasının da en önemli amaçlarından biridir (Özbey, 2002). Plansız ve kısa zamanda gelişen turizm faaliyetleri, turistik yörelerde ekonomik açıdan "şölen (blessing)" çevresel açıdan ise "afet (blight)" yaratabilir (Young, 1973; Brown, 1998). Çevre sorunlarının geri dönülemeyecek boyuta ulaşması, orada yaşayanların yaşam kalitesini düşürdüğü gibi, turizmin o bölgede ekonomik fayda getirmesini de engelleyecektir. Turizmin hızlı ve aşırı gelişmesinin yarattığı çevre sorunları arttıkça hem turistler hem de yörede yaşayan yerli halkın da sorunlar yaşaması kaçınılmaz hale gelecektir (Tekeli, 1992).

Yerel halk sıklıkla turizmin olumsuz etkilerinden en fazla zararı gören kesimdir. Yapılan çalışmalarda turizmin çevresel ve bazı sosyokültürel etkilerinin yerel halk açısından rahatsız edici olduğu belirtilmektedir (Ap, 1992). Bu etkiler konusunda, olumsuz algı ve tutumların, yerli halkın o yerde oturma süresinin uzunluğuna ve turizm gelişiminin geçirdiği sürece bağlı olduğu düşünülmektedir (Ko ve Stewart, 2002; Baysan, 2005). Ev sahibi olarak yerli halk turizmin özellikle kitle turizminin ekonomik getirisini

istememesine rağmen, kitle turizmiyle birlikte gelen çevresel sorunlardan ve çözilemeyen sosyal anlaşmazlıklardan şikâyetçidir (Husbands ve Harrison, 1996). Çevreyi kullanma hakkının sonradan gelenler tarafından yerli halkın elinden alınması, öncelikle memnuniyetsizliğe sonra da çeşitli derecelerde çatışmalara neden olmaktadır (Doxey, 1975). Bu nedenden dolayı yerli halkın, kararların dışında tutulduğu turizmin gelişim sürecinde, uzun vadeli bir başarı beklentisi hayal kırıklığı yaratabilir.

Kıyı Alanları ve Turizm

Sayırsız canlı türü için hem kara hem de deniz ekosistemlerini barındıran kıyı alanları, birçok çekiciliğin toplandığı yerler olmuştur. Kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasında kalan kıyı alanları (Erinç, 2001) insanları kendisine çekmiş ve yoğun turizm faaliyetlerine sahne olmuştur. Kıyı turizminin çeşitli rekreasyonel faaliyetlerle denizden büyük ölçüde faydalanan ve konaklama, ağırlama gibi hizmetleri kıyıya bağlı olarak sağlayan bir turizm çeşidi olduğunu belirten Doğaner (2001), özellikle insan faaliyetlerinin kıyı şekillenmesindeki etkisine dikkat çekmektedir. Özellikle turizm ağırlıklı kıyı bölgeleri, yat limanları, konaklama tesisleri ve ikincil konutlar, diğer sektörlere (ulaşım, sanayi) ait faaliyet alanları ile birlikte kapasitenin üzerinde bir kullanımla karmaşık bir yapı sunmakta, kıyı alanları yoğun kullanımla birçok sorun yaşamaktadır. Doğan ve Erginöz'ün (1997) de belirttiği gibi kıyının, çeşitli kullanışları arasındaki yarışma, kıyının sınırlılığında doğmakta ve rekabeti arttırmaktadır. Özellikle son 25 yılda kıyı alanları iç ve dış turizm talebine bağlı olarak yoğun bir nüfus baskısı altına girmiştir. İkinci konut ve tatil siteleri yapımı, koruma alanlarında gününbirlik turizm adına yapılan sakıncalı uygulamalar, arazi kazanmak için yapılan dolgular, Türkiye kıyılarının günümüzde tehlike altında olduğunu göstermektedir (Akyol, Tüfekçi, Seyhan ve Demir, 1997).

Kıyıların turizm amaçlı kullanımında en önemli mekânsal sorun yapılaşmanın yer seçimidir (Doğaner, 2001). Kıyıda yer alacak arazi kullanım faaliyetlerinin kıyıda içeriye çekilmesi gerektiği sıklıkla vurgulanmaktadır. Bilhassa, sahil şeridi

boyunca yazlık evler dahil doğal peyzajı bozucu yapılaşmanın hoş karşılanmadığı (Atalay, 2004), daha fazla tesis yapımıyla turistik alanların adeta kentleştiği (Atalay, 2001), bunun da turizm açısından yarardan fazla zarar sağladığı ileri sürülmektedir. Bugün için Ege ve Akdeniz kıyılarına bakıldığında arazi kullanımında yapılaşmanın önemli boyutlara ulaştığı görülmektedir. Kıyı çizgisi boyunca plansız bir şekilde gelişen konut artışı, ormanın ve rekreasyonel alanların kaybolmasına neden olmaktadır. Ayrıca kıyı kullanımının turizm amaçlı plansız ve arazi yapısının göz ardı edilerek kontrolsüz bir biçimde gelişmesi tarımsal arazi kaybına da yol açmaktadır.

Kıyı turizminin ekolojiye ve çevreye verilen önem ölçüsünde güvence altına alınabileceğini vurgulayan Sponza (1998) kıyı bölgelerinde turizmin çevreye olumsuz etkisinin olmaması için göz önüne alınması gereken temel faktörün o kıyı bölgesinin "taşınma kapasitesi" olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle doğal kaynakları ve mevcut potansiyeli doğru bir şekilde analiz edilmiş kıyı kullanım olanaklarının belirlenmesi önem taşımaktadır. Özellikle turizm potansiyelinin yüksek olduğu Kuşadası gibi alanlarda diğer faaliyet alanlarıyla turizm arasındaki hassas ilişkileri iyi anlamak gerekir. Sesli, Aydınoğlu ve Akyol (2002) ülkelerin kıyılara verdiği önemin, başta merkezi ve yerel yönetimlerin, daha sonra ise mevcut ve potansiyel kullanıcıların kıyılara yönelik bakış açısı ile belirlendiğini vurgulamaktadır. Merkezi ve yerel yönetimler açısından kıyılar tamamen bir ekonomik kalkınma aracı olarak değerlendirildiklerinden, çoğu zaman kısa dönemde fazla kazanç sağlamak asıl amaçtır. Bu tür bir yaklaşımın doğal sonucu ise kıyı kaynaklarının kısa zamanda tahrip edilmesidir. Kıyılarda turizm kaynaklı sorunlara bir örnek Edremit-Küçükkuyu'dan verilebilir (İrtem ve Karaman, 2004). Bu alanda tespit edilen sorunlar arasında kıyı kenar çizgisinin bozulması, kıyı ekosisteminde tahribat, aşırı kullanım sonucu kaynakların tüketilmesi, altyapı eksikliği ve ağaçlık alanların (zeytin) tahribatı sıralanmaktadır. Benzer sorunlar Kuşadası'nı da tehdit etmektedir.

Bu çalışma, yoğun turizm faaliyetlerinin olduğu Kuşadası'nda, kıyı kullanımı ve turizmin çevresel

etkilerini araştırmaktadır. Kuşadası'nda gelişen turizmin doğal yapıya etkileri ve yoğun faaliyetlerden kaynaklanan baskı unsurları, arazi kullanımındaki değişimler ve yerel halkın turizmin çevreye etkileri hakkındaki tutumları incelenmektedir. Kuşadası'nda arazi kullanma şeklinin tespiti için 1/100,000 ölçekli Aydın İli Arazi Varlığı (2001) haritasından yararlanılarak ilçenin mevcut arazi kullanım şekli ortaya çıkarılmıştır. Kıyı kullanımıyla ilgili sorunları tespit etmek amacıyla mevcut yapılaşma ile doğal alanlar arasındaki ilişkiler karşılaştırılmış, turizmin çevre üzerindeki etkileri ve arazi kullanımında yaşanan değişimler ana hatlarıyla ele alınmıştır.

Turizm ve Kentleşme Yaklaşımıyla Kuşadası

Kuşadası, Küçük ve Büyük Menderes nehirlerinin oluşturduğu iki büyük taşkın ovası arasında yer alan bir platoda denize doğru uzanmış bir burnun kuzeyinde kurulmuştur. Elverişli coğrafi özellikleri nedeniyle Prehistorik çağlardan beri yerleşme alanı olan Kuşadası, Batı Anadolu'da Kuzeyde Doğanbeyli Burnu, güneyde ise Sisam Adası ile Dilek Yarımadası arasında büyük bir girinti oluşturan körfezde yer almaktadır. Batı Anadolu'daki ana yerçekilleri birimlerinin oluşmasını sağlayan tektonik çizgiler Kuşadası ve yakın çevresinin de şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Kuşadası ve çevresi Güney ve Doğudan yüksekliği 1000 metreyi aşan dağlarla çevrelenmiştir. Bu kütlelerin üzerindeki hafif dalgalı düzlükler akarsular tarafından derin bir şekilde yarılarak parçalanmışlardır. Dağlık alanlardan daha alçak olan platolara dik yamaçlarla ulaşılmaktadır (Öner ve Uncu, 2000) (Şekil 1).

Kuşadası çevresindeki plajlar, küçük koyların akıntıları taşıyan kumlar tarafından doldurulması sonucunda meydana gelmiştir. Kuşadası'nın güneyinden Güzelçamlı'ya kadar uzanan kıyı ovası ile akarsularla parçalanmış alçak plato yüzeyi arasında etek düzlükleri gelişmiştir. Gerideki yüksek alanlar ile etek düzlüklerinden taşınan malzemeler ise bugünkü deniz seviyesine göre biriktirilerek Davutlar kıyı ovasını oluşturmuşlardır. Geride ovayı besleyen bir akarsu olmaması nedeniyle doldurulamayan bu düzlük

büyük ölçüde ikincil konutlar tarafından işgal edilmiştir (Öner ve Uncu, 2000).

Yörede, Küçük ve Büyük Menderes delta kıyıları ile Davutlar kıyı düzlüğü deniz turizmi açısından uygun alanlardır. Ancak delta kıyılarında jeomorfolojik gelişimin devam etmesi ve Davutlar çevresinde etek düzlüklerini oluşturan detritik unsurların denizi bulanıklaştırması nedeniyle deniz turizmi ancak Kuşadası kenti çevresindeki küçük koylarda yoğunlaşmıştır (Öner ve Uncu, 2000). Kıyı Ege alt bölümüne dahil olan sahada Akdeniz iklim koşulları egemendir. Kuşadası körfezi kıyılarında deniz suyu sıcaklıkları Mayıs sonundan itibaren aylık ortalama 20°C'nin üzerindedir. Hakim bitki örtüsünü ise makiler oluşturmakta, ancak hızla artan yapılaşma bitki örtüsünü tahrip etmektedir.

Kuşadası, bir turistik kıyı sayfiyesi, bir çizgisel özellik (plaj ve kıyı) boyunca uzanan kentsel bir yerleşmedir. Bu yerleşme kendisini ilk olarak arazi kullanımındaki farklılaşma ile belli eder (Özgüç, 2003). Kuşadası'nda turizm ağı, uzun süreli ve günübirlik konaklayan yerli ve yabancı turistler ile ikinci konutların kıyı çizgisi boyunca yoğunlaştığı karmaşık bir yapı sunar. Bu karmaşıklığın nedeni kıyı bölgesinde yanlış arazi kullanımından kaynaklanmaktadır. Kuşadası'nda yanlış arazi kullanımı iki önemli sonuç ortaya çıkarmıştır. Bunlar:

1. Kentsel arazinin plansız ve yoğun kullanımı sonucunda ortaya çıkan alt ve üst yapı hizmetlerinde aksamalar ile çarpık kentleşme ve
2. Kırsal arazinin amaç dışı kullanımudur.

Kuşadası'nın arazisi, ormanlık alanlarda maki ve çamlarla, ova kısımlarında narenciye, şeftali, kiraz ve bağ alanlarıyla, dağlık kesimlerde ise zeytinliklerle kaplıdır. Ancak, başta narenciye bahçeleri ve zeytinlikler olmak üzere yöredeki tarım alanları yerlerini, otel, tatil köyü ve ikincil konutlara bırakmıştır. Kuşadası ilçe merkezinde 2005 yılı arazi kullanım durumuna bakıldığında, toplam 72,512 da olan arazi varlığının %38'inin zeytinlik, %33.0 yerleşim alanı, %26.0 tarım arazisi, %2.0 orman ve %1.0 mera arazisi olduğu görülür (Kuşadası Belediyesi, 2005). 1997'ye

kıyasla Kuşadası Merkez ve Davutlar'da tarım arazisinde azalma vardır (Kuşadası için %56.2, Davutlar için %28.3) (Kuşadası Tarım İlçe Müdürlüğü, 2006). Kuşadası ilçe genelindeki azalma ise %48.9'dur.

Arazi kullanım haritasında özellikle sulu ve kuru tarım, zeytinlik ve fundalık arazilerin tamamen konutlarla işgal edildiği görülmektedir (Şekil 2). Şekil 2'deki 2005 yılı verileriyle hazırlanan ikinci harita üzerinde, Kuşadası'nda kıyı kuşağı boyunca yapılaşmanın 1990'lı yılların başından itibaren artış gösterdiği, özellikle arazi kullanım haritasında yeralan zeytinlik, fundalık ve tarım arazisi alanlarının günümüzde daraldığı gözlenmektedir. Özellikle, kıyı kenar çizgisinden itibaren kentsel amaçlı olarak kıyının yoğun kullanımı Şekil 3'te de dikkat çekmektedir. Şekil 4-5 ve Tablo 1 incelendiğinde özellikle arazi kullanım haritasında

kıyı boyunca gösterilen alanda yoğun yapılaşma dikkat çekmekte, örneğin Kuşadası merkez ve Davutlar'da tarım arazilerindeki kayıplar %84.5'i bulmaktadır (Kuşadası Tarım İlçe Müdürlüğü, 2006).

Kuşadası'nda turizmin birincil ekonomik faaliyet olmadığı yerlerde hazine ve tarım dışı araziler tarım arazisine dönüştürülmüştür (Tablo 1). Buna rağmen Kuşadası Merkez ve Davutlar arazi kullanımı açısından en kötü örneklerdir. Çünkü bu yerler arazi kullanım kabiliyet sınıfları içinde I. II. III ve VI. sınıf mutlak tarım arazilerinden oluşmakta ve 24489 Sayılı Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmeliğe (2001) göre tarım dışı amaçlarla kullanıma tahsis edilemeyecek araziler kapsamında yer almaktadır (Aydın Arazi Kullanım Haritası, 2001).

Tablo 1. Kuşadası tarım arazisinde değişimler (1997-2005 (da)
Table 1. Changes in agricultural land in Kuşadası district (1997-2005) (da)

Yıllar	Kuşadası merkez	Davutlar	Güzelçamlı	Soğucak köyü	Yayla köyü	Caferli köyü	Çınar köyü	Yeniköy
1997	26,400	9,355	313	2,059	508	1,176	1,552	836
2005	11,557	6,711	694	4,850	1,797	3,220	1,970	1,475
Değişim (da)	-14,843	-2,644	381	2,791	1,289	2,044	418	639

Kaynak: Kuşadası Tarım İlçe Müd., 2006.

Kuşadası'nda Turizmin Altyapısı

1950'li yılların sonuna kadar ticaret, bakım-onarım, ikmal amacıyla ilçede demirleyen gemilere hizmet veren bir liman kenti, buna bağlı olarak da ticari ve tarımsal aktivitelerin yoğunlaştığı bir konumda olan Kuşadası'nda turizmin ilk gelişmesi de yine aynı liman sayesinde olmuştur. 1960'lı yılların başında gerçek anlamda iç ve dış turizme açılan Kuşadası 1970'li yıllarda, turizmin ekonomik sektöre dönüşmeye başlamasıyla birlikte "turistik kent" kimliği kazanmaya başlamıştır.

Kuşadası Nüfus Müdürlüğü verilerine (2000) göre kırsal nüfusla birlikte Kuşadası 65,765 nüfusa sahiptir (merkez nüfusu 47,661). Kuşadası'nda 2005 yılı turizm sezonunda konaklama tesislerinde

45,000'in üzerinde yatak (Tablo 2) ve %78 doluluk oranıyla ulaştığı yaklaşık 700,000 nüfus olduğu belirtilmektedir (Kuşadası Ticaret Odası, 2006).

Kuşadası'ndaki Turizm İşletme Belgeli tesis sayısı, Türkiye toplamının %2.8'ini; yatak sayısı ise Türkiye'deki yatak sayısının %3.8'ini oluşturmaktadır (TÜRSAB, 2005). İlçeye 2005 yılında ortalama 101 ülkeden gelen turistler deniz gümrüğünden giriş yapmıştır. Bu turistler genellikle ilçeye yakın olan tarihi ören yerlerini (Efes, Milet, Priene, Didim, Pamukkale, Afrodisias, Bergama) ve Dilek Yarımadası Milli Parkı'nı gezmek, ayrıca ilçede bulunan yat limanı, konaklama, yeme içme ve eğlence tesislerinden faydalanmak amacıyla Kuşadası'nı tercih etmişlerdir (Kuşadası Ticaret Odası, 2006).

Tablo 2. Kuşadası'nda turistik tesis sayıları ve yatak kapasiteleri (2005)
Table 2. Number of accommodation establishments and bed capacity (2005)

	Tesis	Yatak sayısı
Turistik İşletme Belgeli	67	18,554
Belediye Belgeli	401	24, 325
Turistik Belgeli ve Belediye Belgeli	18	2,625
Toplam (n)	486	45,504

Kaynak: Kuşadası Ticaret Odası (2006).

İlçede A grubu 128, B grubu 4, C grubu 15 olmak üzere toplam 147 seyahat acentesi bulunmaktadır (Kuşadası Turizm Müdürlüğü, 2006). Toplam 4 adet 5 yıldızlı otelin bulunmaktadır. Kuşadası'nda, 14'er adet 4 ve 3 yıldızlı, 20 adet 2 yıldızlı ve 1 adet tek yıldızlı otel bulunmaktadır. İlçede 5 adet tatil köyü yer almaktadır. İkincil konutlar, Kuşadası merkezde 18,584, Davutlar'da 9,926, Güzelçamlı'da ise 4,209 olmak üzere toplam 32,000; yazlık site sayısı ise 429 civarındadır (Kuşadası Turizm Müdürlüğü 2006).

Yöntem

Kuşadası'nda kıyı kullanımı ve turizmin mekansal etkilerini inceleyen bu çalışma aynı zamanda yerel halkın yukarıda belirtilen konudaki görüşlerini ele almaktadır. Bu amaçla kullanılan iki yöntemden birincisi, kıyı kullanımı-turizm ilişkisi, turizmin çevresel etkileri ve çevrenin korunması için sorumlu organlar konusundaki tutumları irdelemek için kullanılan yerel halka uygulanan ankettir. İkincisi, ilçenin mevcut arazi durumunu incelemek ve meydana gelen değişiklikleri belirlemek amacıyla kullanılan Aydın İli Arazi Varlığı (2001) Haritası'dır. Bu amaçla 2001 yılı Arazi Varlığı Haritası, 2005 yılı haritası ile karşılaştırılmış ve Kuşadası kıyı alanında tarım aleyhine meydana gelen değişiklikler araştırılmıştır.

Anket ve Örneklem Özellikleri

Turizmin çevresel etkilerine karşı yerel halkın tutumlarını ölçmeye yönelik 1 Ağustos-5 Ağustos 2006 tarihleri arasında Kuşadası kent merkezinde bulunan dört mahalleye (Türkmen, Camiatik, Alacamescit, Camikebir) anket uygulanmıştır (bkz. Şekil 1). Bu aşamada belirtilen mahallelerde hem

evlerinde bulunan hem de çalışan yerel esnafa anket dağıtılmıştır. Dağıtılan 150 anket formundan geri dönen 125 adedi değerlendirmeye alınmıştır. Mahallelerin seçiminde yerli halkın çoğunlukta olduğu yerler ve turizm-çevre etkileşimini yansıtmaya bakımdan merkeze yakınlık etkili olmuştur. Anketin uygulanması aşamasında Kuşadası İlçe Nüfus Müdürlüğü'nden alınan hane halkı sayısı göz önünde bulundurularak her mahalleye farklı sayıda (Türkmen 40, Camiatik 35, Alacamescit 25, Camikebir 25 adet) anket formu dağıtılmıştır.

Anket, kişisel sorular dahil olmak üzere 26 sorudan oluşmaktadır. Baysan (2002)'den geliştirilerek hazırlanan anket sorularından 11 adedi kapalı uçlu (7 sıralama, 4 tek cevaplı), 8 adedi 5'li Likert ve geri kalanı açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Turizmin Kuşadası'nda olumlu etkileri, Kuşadası'nda turizm kaynaklı çevre sorunları, seyahat şirketlerinin ve konaklama tesislerinin çevre üzerinde ne derece etkili olduğu, kıyı çizgisi boyunca yapılaşmanın yer seçiminin doğru yapıldığına katılma durumu gibi (Tamamen katılıyorum (5), Kesinlikle katılmıyorum (1)) sorular Likert tipindedir. Turizmin Kuşadası'nda olumlu etkileri, Kuşadası'nda turizm faaliyetlerinin çevreye verdiği olumsuz etkileri azaltmak için gerekli olan girişimleri kimler yapmalı, yapılaşma daha çok hangi faktörler üzerinde olumsuz etki bırakmakta, hangi çevre sorununun turizm faaliyetlerinden kaynaklandığı gibi sorular kapalı uçludur. Kuşadası'nda yapılaşmanın getirdiği en önemli olumlu etki ve Kuşadası kıyılarında en çok hangi dönemlerde çevre sorunlarıyla karşılaşıldığı gibi sorular da açık uçlu sorulara örneklerdir.

Ankete katılan yerel halkın cinsiyet dağılımları % 59.2 erkek ve %36.8'i kadın (%4 boş) şeklindedir. Cevaplayıcıların %36.3'ü 20 yıldan fazla, %30.6'ü 10-19 yıl arası, %30.6'sı 1-9 yıl arası, %2.4'ü ise 1 yıldan az bir süredir Kuşadası'nda yaşamlarını sürdürmektedirler. Cevaplayıcıların %50.0'si 16-30, %37.9'u 31-45, %11.3'ü 46-64, %8.0'i ise 65 ve üstü yaş grubuna dahildir. Ankette en son mezun olunan okul sorusuna, %50.0'ı ortaöğretim, %29.5'i yüksek öğretim, %18.9'u ilköğretim ve %1.6'sı mezun değil yanıtı alınmıştır. Meslek dağılımları ise %57.8'i esnaf, %18.3'ü çalışmıyor, %12.8'i memur, %7.3'ü turizmci ve %3.7'si işçi şeklindedir. Çevresel algıdaki farklılığı saptamak için sorulan 'ailenizden birisi turizm ile ilgili işlerde çalışıyor mu?' sorusuna olumlu yanıt alınmıştır (%52.4'ü esnaf, %33.3'ü otel personeli, %2.4'ü seyahat acentesi işletmecisi, %11.9'u turizm rehberi).

Analiz ve Bulgular

Kuşadası'nda Turizm ve Çevre Etkileşimi

1982 yılında 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu ile turizm amaçlı yatırım yapmak isteyen yerli ve yabancı şirketlere uzun süreli kiralamalar yoluyla tarihsel ve doğal çevrelere 'turistik yöre' adı verilmesi süreci başlatılmıştır (Doğan ve Erginöz, 1997:172). Bu yasa, Türkiye'de turizmi geliştirmek adına atılmış önemli bir adımdır. Bu yasa sonucunda Kemer (Antalya) gibi birçok yörede milli park vb. korunan alanların önemli bir

kısmı turizmin hizmetine verilmiş; ancak artan nüfus, su, elektrik ve haberleşme vb altyapı sorunları ile doğal kaynaklar üzerinde baskı yaratmaya başlamıştır.

Kuşadası'nda kentsel amaçlı yoğun kıyı kullanımı Şekil 4 ve 5'teki fotoğraflarda da görülmektedir. Turizm Teşvik Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1982'den beri Kuşadası'nda turizm kaynaklı çevre sorunlarının arttığına katılıp katılmama konusunda cevaplayıcıların %71.8'inin katıldıklarını ifade etmişlerdir. Cevaplayıcıların, sadece %17.0'ı katılmadıklarını, %11.3'ü ise emin olmadıklarını belirtmişlerdir. Yine 1982'ye göre içme suyu kalitesinin daha iyi olduğuna katılıyor musunuz? sorusuna verilen cevapla cevaplayıcıların yarısından fazlasının (%53.8) katılmadıkları bulunmuştur. Cevaplayıcılardan %40.8'i Kuşadası'nda turizmin olumlu etkisinin olmadığını düşünmektedir. Bunun yanı sıra diğer cevaplayıcılar (% 59.2) olumlu etki olarak 'çevrenin korunması' (%23.2), 'gelişmiş alt ve üst yapı hizmetleri' (%18.2) ve 'tanıtımın artması'nı (%17.6) görmekteyler. Kuşadası'nda turizmin olumlu etkilerinin olmadığını düşünen cevaplayıcılara, turizm faaliyetlerinden kaynaklanan en önemli çevre sorununun ne olduğu sorulduğunda önemli bir kısmı 'doğal kaynaklarda kirlilik' (%49.6) ve 'tarım alanlarında yapılaşmayı' (%33.2) işaret etmişlerdir (Tablo 3). Bu sonuçlar, Kuşadası'nda turizmin doğal kaynaklar üzerinde olumsuz etkisine özellikle yanlış arazi kullanımının var olduğuna dair yerel halkın tutumunu yansıtmaktadır.

Tablo 3. Kuşadası'nda turizm faaliyetlerinden kaynaklanan en önemli çevre sorunu
Table 3. The most important environmental problem caused by tourism activities in Kuşadası

	Frekans (n)	Yüzde (%)
Doğal kaynaklarda kirlilik	60	49.6
Tarım alanlarında yapılaşma	41	33.2
Aşırı kalabalık	13	10.7
Tarihi alanlarda bozulma	7	5.8
Toplam (n)	121	100.0

Cevaplayıcıların çoğunluğu (%83.2) çevre sorunlarıyla yaz aylarında karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Yaz aylarında nüfus artışının doğal kaynaklar üzerindeki nüfus artışının baskıları arttırıp, arttırmadığına dayalı tamamlayıcı soruda cevaplayıcıların çoğunluğu (%64.0) baskıları arttırdığını belirtmektedir (katılmayanlar %27.2, emin olmayanlar ise %8.8). Nüfus artışının Kuşadası kıyılarında hangi çevre sorununa neden olduğuna dair cevaplayıcılar, 'deniz ve plajlarda kirlilik' (%68.6), 'hizmette kalite düşmesi' (%14.9), 'altyapı yetersizliği' (%14.9) ve 'kanalizasyon sorunu'nu (%1.7) göstermiştir.

Belirtilen çevre sorunlarının hangisinin rahatsızlık verdiğini sorgulamak için eklenen, 'kıyı şeridinde turistik faaliyetlerden kaynaklanan hangi faktörler yaşam alanınızı olumsuz yönde etkiliyor' sorusunu çoğunluğun 'görüntü kirliliği' (%50.8) şeklinde yanıtlamaları kıyı şeridi boyunca yapılaşmanın otel, motel, pansiyon ve ikincil konutlarla işgal edildiğini desteklemektedir. İkinci olumsuz etki olarak 'deniz kirliliği ve kanalizasyon\pis koku' (%40.2) cevabı gelmiştir. 'Alt ve üst yapıdaki aksaklıklar' (%8.2) ve 'gürültü kirliliği' (%8.0) gibi diğer cevaplar ise turizmin gerekli planlamalardan yoksun şekilde ilerlemesinden kaynaklanan sorunları yansıttığı niteliktedir.

Kuşadası'nda Kıyı Kullanımı

Kıyı bölgelerinde araziye olan talebin fazla olması çevresel, ekonomik ve sosyal etkilere neden olmaktadır. Bu alanlarda planlı kıyı kullanımı sorunları azaltabilir. Ancak yerel basında Kuşadası Belediyesi Fen ve İmar İşleri Müdürlüğü hakkında soruşturma ile ilgili haberde olduğu gibi planlı

kentleşme kurallarına uyulmadığı şeklinde çıkan haberler arazi kullanımı konusunda endişeye neden olmaktadır (Aydın Gazetesi, 2006). Bu çerçevede yerel halkın arazi kullanımı ve bunun çevreye yansımaları hakkındaki tutumları araştırıldığında cevaplayıcıların %90.2'si Kuşadası'nda arazi kullanımının doğru yapıldığına katılmadığı ortaya çıkmıştır (katılanlar %5.8, emin olmayanlar %4.1). Yanlış arazi kullanımının doğal çevre ve bundan etkilenen insanlar açısından ileride hangi önemli sorunu beraberinde getireceğine ilişkin soruda ise cevaplayıcılar, 'bilinçsiz kentleşme' (%34.4), 'çevre kirliliği' (%21.5), 'ekolojik dengenin bozulması' (%21.5), 'ulaşım' (%8,6), 'doğal ve beşeri kaynaklara aşırı yüklenme' (%8.5), 'altyapı sorunları' (%5.4) yanıtlarını vermişlerdir. Kuşadası kıyı çizgisi boyunca, cevaplayıcıların %83.7 gibi büyük bir çoğunluğu yapılaşmanın yer seçiminin doğru yapılmadığına katılmakta, %7.3'lük bir kesim ise doğru yapıldığını savunmaktadır (emin olmayanlar %8.9). Yapılaşmanın yer seçiminin doğru yapıldığına katılanlar, Kuşadası'nda yapılaşmanın olumlu etkileri 'ekonomik faaliyet' (%40.0), 'binalarda bakım yapılması' (%20.0), 'doğal alanların güzelleştirilmesi' (%20.0) ve 'çevre düzeninin sağlanması' (%20.0) görmektedirler. Yapılaşmanın yer seçiminin doğru yapıldığına katılmayanlara yapılaşmanın bıraktığı olumsuz etkiler sorulduğunda verilen cevaplar bu araştırmaları destekler niteliktedir (Tablo 4). Doğal manzaranın bozulması, atıkların çoğalması, zeytinliklerin yok edilmesi en fazla göze çarpan sorunlardır. Nitekim, Şekil 2 ve Şekil 3'teki arazi kullanımındaki değişiklikler de özellikle doğal manzaranın bozulması ve zeytinliklerin yok edilmesi sorunlarını gözönüne sermektedir.

Tablo 4. Kuşadası'nda yapılaşmadan kaynaklanan en önemli sorunlar
Table 4. Most important problems caused by construction activities

	Frekans (n)	Yüzde (%)
Doğal manzaranın bozulması	38	36.5
Atıkların çoğalması	21	20.2
Zeytinliklerin yok edilmesi	20	19.2
Kıyı kenar çizgisinin bozulması	13	12.5
Biyolojik çeşitliliğinin azalması	12	11.5
Toplam (n)	104	100.0

Zafer ve Duman (1997) Kuşadası kıyı bandında yer alan yoğun yapı alanlarının, çevre üzerinde kirlenme, betonlaşma, doğanın tahribi gibi etkilere neden olduğunu belirtmektedir. Özellikle yoğun ve kontrolsüz ikincil konutların varlığı kıyılara zarar vermektedir. Cevaplayıcıların %75.4'ü Kuşadası'nda ikincil konutlardaki artışın ekolojik dengeyi bozduğuna katılırken, %19.6'sı bu duruma katılmamaktadırlar (emin olmayanlar %4.8). Bir yöre için doğal dengenin bozulmaya başlaması ekolojik taşıma kapasitesinin aşılmasına başlandığının işareti olduğunu vurgulayan Çavuş (2004) bu aşamadan sonraki turistik faaliyetlerin sürdürülmesinin ekosistem için telafisi zor sonuçlar doğuracağına diğer yandan, turistik faaliyetler nedeniyle ekosistemde ortaya çıkacak

bozulmaların turizmle ekosistem arasındaki karşılıklı bağımlılık ilişkisinden dolayı, sonuçta turizmin kendisine de zarar vereceğini belirtmektedir.

İlgi Grupları Hakkında Yerel Halkın Tutumları

Turizm bileşenlerinin çevre üzerinde etkisini sorgulamak üzere yerel halka yöneltilen sorular, turistler, seyahat acenteleri ve konaklama tesislerinin çevre üzerinde hangi düzeyde etkide bulduklarını ölçmeye yöneliktir. Tablo 5, ilgi gruplarının çevreye etkilerini irdelemektedir.

Tablo 5. Turistler seyahat şirketleri ve konaklama tesislerinin çevre üzerindeki etkileri (%)
Table 5. Attitudes about the environmental effects of tourists, travel organisations and accommodation establishments (%)

TURİSTLER	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Cevap sayısı (n)
Çevre korumaya yardım ederler	53.3	13.1	33.6	107
Çevreye zarar verirler	34.5	14.0	50.6	93
SEYAHAT ŞİRKETLERİ				
Çevre korumaya yardım ederler	27.4	28.4	44.2	55
Çevreye zarar verirler	31.6	25.3	43.2	95
KONAKLAMA TESİSLERİ				
Çevre korumaya yardım ederler	44.0	22.0	34.1	91
Çevreye zarar verirler	35.9	21.7	42.4	92

Yerel halkın bu ilgi gruplarına karşı olumsuz tutumları 'hoşgeldin' duygusunu 'düşmanlık' düzeyine getireceğinden (Doxey, 1975) cevaplayıcıların çoğunluğu (%53.3) turistlerin çevre korumaya yardım ettiklerini ve çevreye zarar vermediklerini (%50.6) düşünmektedirler. Seyahat şirketlerinin ise çevre korumaya yardım ettiklerine (%27.4) ve çevreye zarar verdiklerine (% 31.6) katılanların oranı daha düşüktür. Konaklama

tesisleri için ise 'çevre korumaya yardım ederler' diyenler (%44.0) çoğunlukta olup, yine çoğunluk (%42.4) çevreye zarar vermedikleri görüşünü paylaşmaktadırlar. Yerel halkın turistler, seyahat şirketleri ve konaklama tesisleri hakkında olumlu tutumda olduğu görülmektedir. Bu önemli sonuç yerli halkın Doxey'in (1975) "rahatsızlık indeksi" göz önüne alınırsa başta turistler olmak üzere diğer ilgi gruplarına karşı rahatsızlık düzeyinin yüksek

olmadığına, bu da ilgi grupları arasında bir uyuma işaret olabilir. İlgili grupları arasındaki bu uyum turizmin sürdürülebilirliği ve çevresel riskin aza indirilmesi bakımından hep birlikte hareket edilebileceğine işaret etmektedir.

Kuşadası'nda Turizm Sorumluları

Turizm faaliyetlerinden etkilenen çevrelerde sorumluluğun kime ait olduğu yoğun olarak tartışılan bir konudur. Goodall ve Cater (1996), turistler tarafından çevresel faaliyetlerin sorumluluğunun devlete ait olduğunu ortaya koymuşlar, devlet organizasyonlarının doğa koruma için para ayırmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Kuşadası halkı da turizm faaliyetlerinden etkilenen çevreyi korumak için

maddi desteği öncelikli olarak sağlaması gereken sorumluların başında 'devlet'i (%30.8) görmektedir (Tablo 6). Diğer çalışmalar da (Baysan, 2005) gösteriyor ki çevreyi korumak için öncelikli olarak devlet ve belediye para ayırmalıdır. Yerel halk devletten sonra turizmle iç içe olan diğer ilgi gruplarının (yerli ve yabancı seyahat şirketleri, yerli halk, konaklama tesisleri ve turistler) hepsinin maddi destek sağlaması gerektiğini belirtmişlerdir. Yerli halk, turistik yaşam alanına giren ve turizmi etkileyen, aynı zamanda turizmden etkilenen tüm organları maddi desteği sağlaması gerekenler olarak görmektedir. Buradan, doğal çevre-turizm ilişkisinde sürdürülebilirliğin sağlanması için birlikte adım atılmasının önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Turizmden etkilenen çevreyi korumak için maddi desteği sağlamada öncelikli sorumlular
Table 6. Responsible parties for funding for environmental protection

	Frekans (n)	Yüzde (%)
Devlet	37	30.8
Hepsi	23	19.2
Yerel belediye	17	14.2
Yerli seyahat şirketleri	13	10.8
Yabancı seyahat şirketleri	11	9.2
Yerli halk	9	7.5
Konaklama tesisleri	7	5.8
Turistler (turist vergisi ile)	3	2.5
Toplam (n)	120	100.0

Turizm faaliyetlerinin çevreye verdiği olumsuz etkileri azaltmak için gerekli girişimleri yapmak üzere sorumlu olanları tespit etmek için yöneltilen diğer tamamlayıcı soruda, benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Öncelikli olarak 'belediye' (%43.3) ve 'devlet'in (%28,7), gerekli girişimleri yapması gerektiğini düşünen cevaplayıcılar, 'hepsi' (%23.8) adı altında devlet, konaklama tesisleri, belediye, esnaf, sivil toplum kuruluşlarının girişimde bulunması gerektiğini belirtmişlerdir. Hepsi seçeneğinin ardından gelenler ise 'yerel esnaf' (%6.6), 'sivil toplum kuruluşları' (%6.5) ve 'konaklama tesisleri' (%4.9) şeklindedir. Godfrey

(1998)'in belirttiği gibi turizmin sürdürülebilirliği, ancak çevreye zarar vermeyecek, onu koruyup geliştirebilecek bir yaklaşımla sağlanabilir. Kuşadası'nda turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması için öncelikli olarak 'çevre düzeni ve temizliği sağlanmalı' (%24.1), 'yapılaşma durdurulmalı' (%21.1), 'yerel yönetim görevlerini yapmalı' (%20.7), 'turizmle ilgilenen herkes eğitilmeli' (%17.2) ve 'altyapı ve üstyapı hizmetleri gelişmeli' (%13.8) gibi öneriler bulunmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Kuşadası'nda, kıyı kullanımı ve turizmin mekansal etkilerini yerel halkın tutumları açısından inceleyen bu çalışmada, çevre kirliliği, bilinçsiz kentleşme, ekolojik dengenin bozulması, ulaşım ve altyapı sorunu, doğal ve beşeri kaynakların aşırı kullanımı gibi sorunlar belirlenmiştir.

Turizmin Kuşadası'nda hızlı gelişimi özellikle kıyı kuşağında yoğun yapılaşmaya neden olmuştur. Zeytinlik veya meyve tarımı yapılan alanlar kentsel araziye dönüştürülmüştür. Bu durum turizmin plansız geliştiği yerlerde hangi tip sorunlarla karşılaşılacağını görmek açısından önemlidir. Bu açıdan bakıldığında, kıyı turizminin yeni gelişmekte olduğu yerlerde kıyı kullanım olanaklarına göre planlamalar yapılmalıdır. Kuşadası örneği, bu alanlarda önceden alınması gereken tedbirleri göstermesi bakımından önemlidir. Kıyı turizminin planlı bir şekilde gelişmesi yerel yönetimlerin alacağı ciddi kararlara bağlıdır. Yerel halka göre yoğun turizm faaliyetlerinin yaşandığı yörelerde çevreyi korumak ve gerekli desteği sağlamak öncelikle devlet ve yerel otoritenin sorumluluğundadır. Ayrıca turizme doğrudan ya da dolaylı ilgisi olan herkesin (turistler, yerel halk, seyahat şirketleri, konaklama tesisleri) ortak çalışmalarıyla çevresel sorunlara karşı önlemler alınmalıdır. Bu yerlerde gerekli kararların zamanında alınmaması, sorumlu organların çevre üzerinde olumlu önlemler almasını geciktirmektedir.

Bu çalışmada yerel halkın tutumları göstermektedir ki plansız gelişen turizm faaliyetleri turistik yörelerde 'fırsat' değil, artarak devam eden 'tehdit' yaratmaktadır. Bunun nedeni özellikle doğal koruma alanları ile turizm faaliyetlerinin sürdürüldüğü kıyı alanlarının ortak alanı paylaşmalarıdır. Böylelikle zaman içerisinde çevresel etkiler düzeltilemeyecek boyutlara ulaşabilmektedir. Bu aşamada turizm sektörü, ziyaretçiler, çevre ve yerel halk arasında çatışmalar kaçınılmaz olmaktadır. Bu çatışmaların en aza indirilmesi, doğal kaynakların uzun süre varlığını devam ettirmesine katkıda bulunacaktır. Alt ve üst yapı planları iyi yapılmadan kapasitesi üstünde bir yapılaşmayla karşı karşıya olan Kuşadası'nda turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliği için aksayan yanların onarılması şarttır. Kıyı kuşağı boyunca yapılaşmanın sürekli devam etmesi, özellikle de Milli Park sınırına kadar ikincil konutların dayanması ürkütücüdür. Bu bağlamda özellikle imar planları hazırlanırken kıyının taşıma kapasitesi, tarım arazileri, tarihi alanlar ve milli parkların kararlılıkla korunması yönünde uygulamalara ivedilikle gidilmelidir.

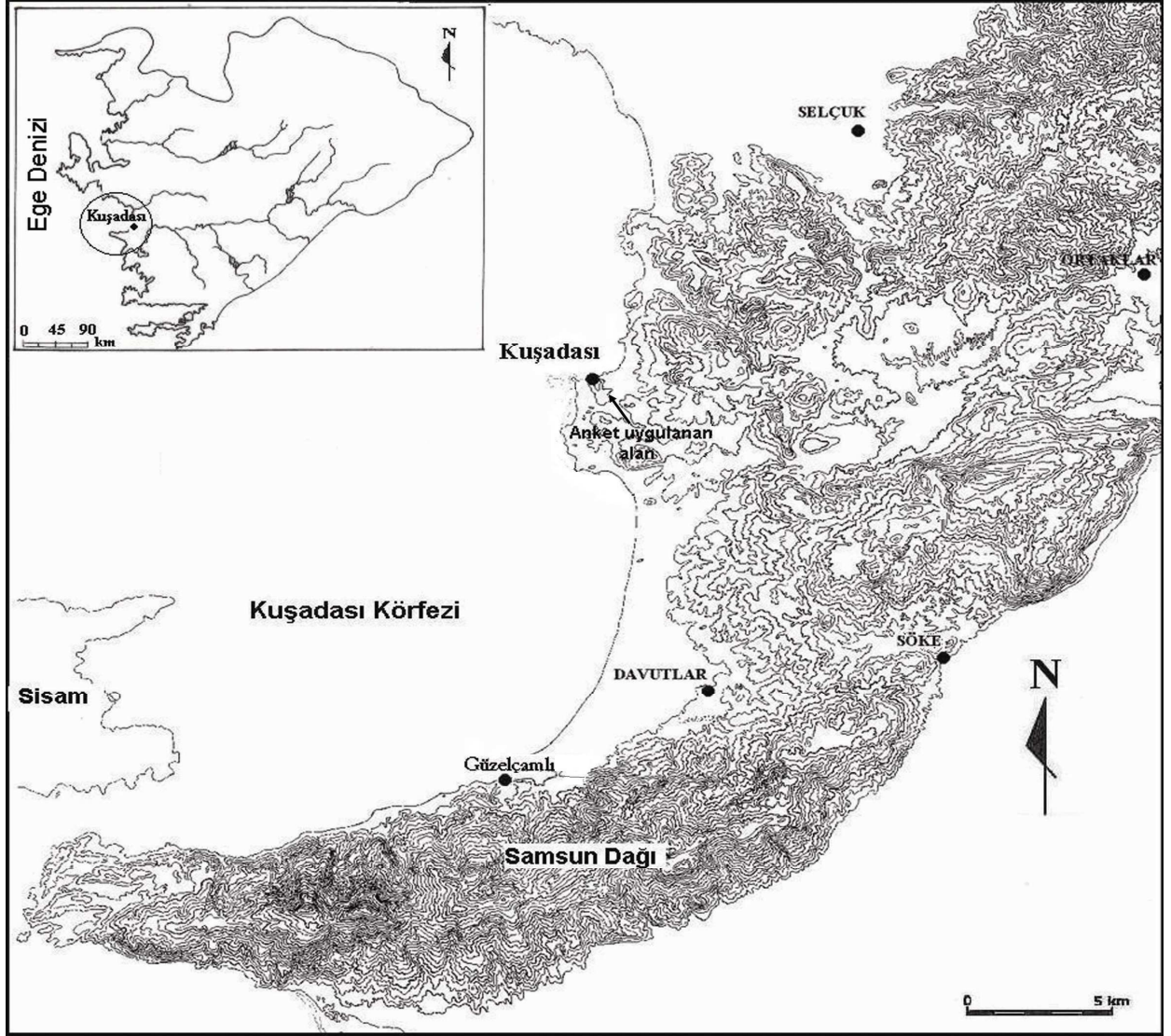
Bu çalışma, turizmin ileri safhada olduğu bir kıyı alanında (Kuşadası) arazi kullanımı ve turizmle ilgili sorunlara ışık tutmaktadır. İzleyen çalışmaların henüz yapılaşmanın fazla yoğunlaşmadığı kıyıları ve gerisinde yapılması uygun düşecektir. Böylelikle henüz yanlış arazi kullanımının yaygınlaşmadığı evrede planlı gelişme için zaman kazanılmış olacaktır.

Referanslar

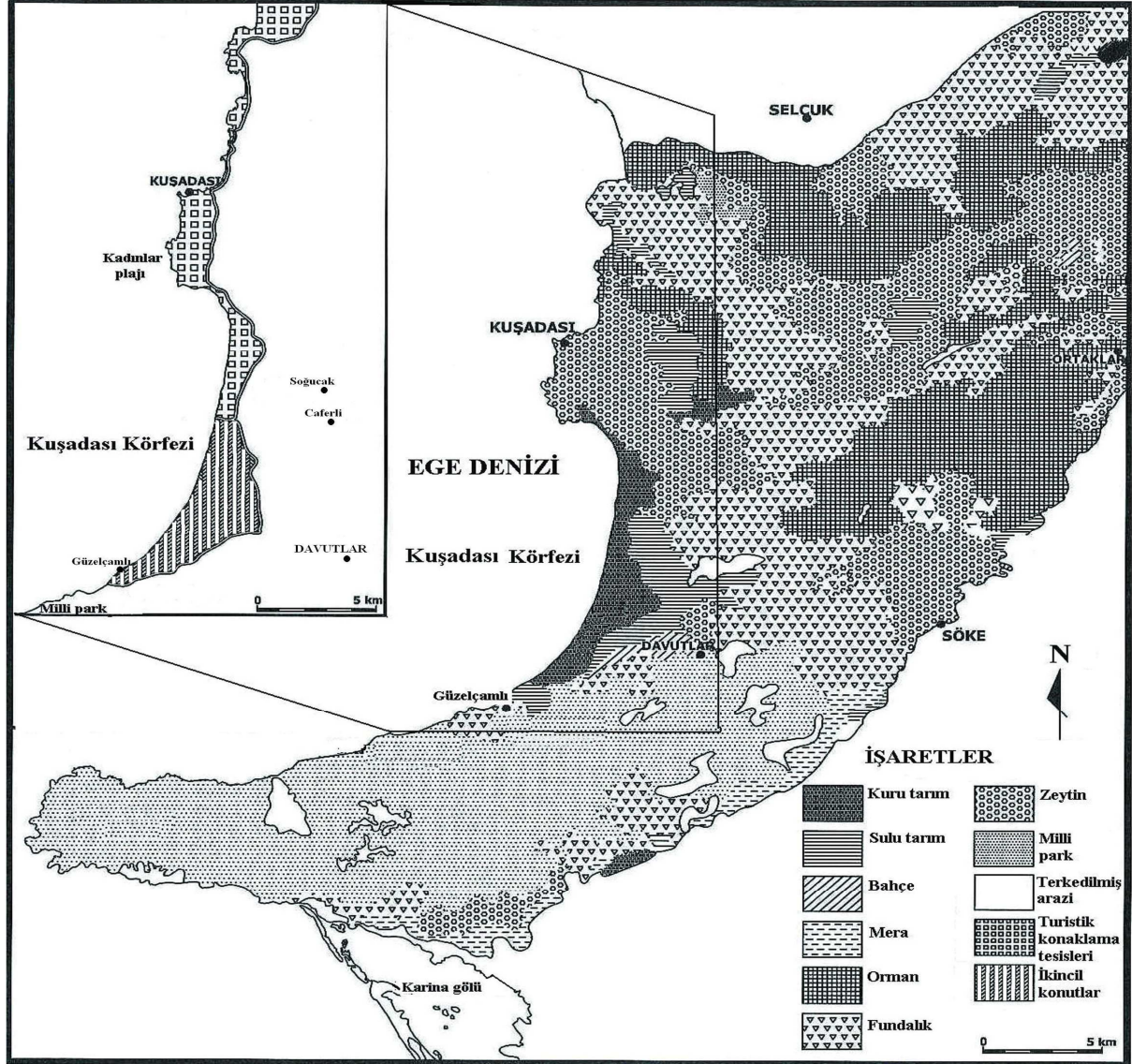
- Akyol, N., Tüfekçi, M., Seyhan, K. ve Demir, O. 1997. Türkiye'de Kıyıların Kullanımı ve Kamu Yararı İlişkileri: Trabzon İli Kıyı Kullanımı ve Sonuçları. *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları 1. Ulusal Konferansı*, Türkiye Kıyıları 97 Konferansı Bildiriler, Ankara.
- Atalay, İ. 2001. *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*. Meta Basım, İzmir.
- Atalay, İ. 2004. *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*. Meta Basım, İzmir.
- Aydın Gazetesi. 2006. 'Kuşadası'nda şok fen ve imar soruşturması'. s.8, 16.10.2006.
- Baysan, S. 2002. 'Didim Kıyı Alanı Örneğinde Turizmin Çevresel Etkileri Konusunda Yerli Halkın Tutumları: Bir Ege Tatil Merkezi Örneği'. 599-608, *Türkiye Kıyıları 02: Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları IV. Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı*, Kıyı Alanları Yönetimi Türk Milli Komitesi, Ankara.

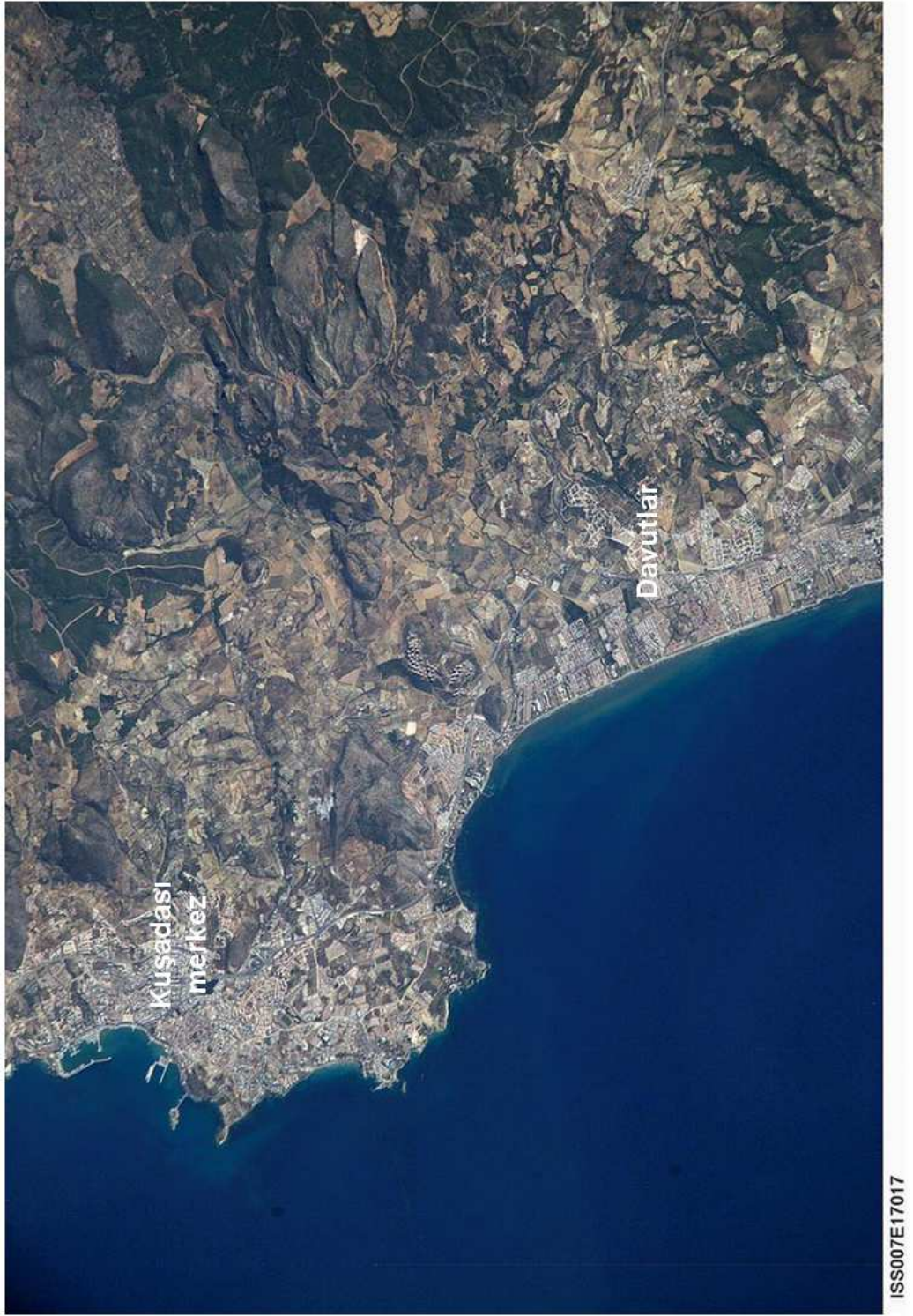
- Baysan, S. 2004. 'Ekolojik Etkiler: Turistler, Konaklama Tesisleri ve Yerel Halkın Tutumları'. A. Yüksel ve M. Hançer (eds.) *Turizm: İlkeler ve Yönetim*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Baysan, S. 2005 'Turizmin Geliştirilmesi ve Çevreye Etkileri Konusunda Yerli Turistlerin Tutumları: Ören, Milas Örneği'. *SOİD: Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 2 (4), 22–30.
- Brown, F. (ed.) 1998. *Tourism reassessed: blight or blessing?* Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Çavuş, Ş. 2004. 'Turizmde Taşıma Kapasitesi' A. Yüksel ve M. Hançer (eds.) *Turizm: İlkeler ve Yönetim*. Turhan Kitabevi, Ankara.
- Demir, Ç. ve Çevirgen, A. 2006. *Turizm ve Çevre Yönetimi*. Nobel Yayınevi.
- Doğan, E. ve Erginöz, M.A. 1997. *Türkiye'de Kıyı Alanları Yönetimi ve Yapılaşması*. Arion Yayınevi, İstanbul.
- Doğaner, S. 2001. *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Doxey, G.U. 1975. A Causation Theory of Visitor Resident Irritants: Methodology and Research. İçinde, Ferences *Proceedings of the 6th Annual Conference of the Travel Research Association*, 195–198, Travel Research Association, San Diego.
- Erdoğan, N. 2003. *Çevre ve (eko) Turizm*. ERK, Ankara.
- Erinç, S. 2001. *Jeomorfoloji II*. Der Yayınları, İstanbul.
- Godfrey, K.B. 1998 'Towards Sustainability? Tourism in the Republic of Cyprus' pp. 58–79 İçinde L.C. Harrison ve W. Husbands (eds.) *Practising Responsible Tourism: International Case Studies in Tourism Planning, Policy and Development*, John Wiley & Sons, Inc, Kanada.
- Goodall, B. ve Cater, E. 1996. Self-regulation for sustainable tourism? *Ecodecision*, Spring, 20: 43–45.
- Husbands, W. ve Harrison, L.C. 1996. 'Practising Responsible Tourism: Understanding Tourism Today to Prepare for Tomorrow', ss. 1–15, İçinde, Harrison L.C. ve Husbands, W. (eds.) *Practising Responsible Tourism: International Case Studies in Tourism Planning, Policy, and Development*, Wiley & Sons, Inc, Kanada.
- İrtem, E. ve Karaman E. 2004. 'Edremit Küçükkuyu arasındaki turizm faaliyetlerinin kıyı alanlarına etkisi ve önerilen yönetim programı'. *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi/d, Mühendislik*, 3 (1), 3–14.
- Ko, D.W. ve Stewart, W.P. 2002. 'A structural equation model of residents attitudes for tourism development'. *Tourism Management*, 23, 512–530.
- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2001 ve 2007. *Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü Aydın Arazi Kullanım Raporu*. Aydın.
- Kuşadası Belediyesi 2006. *Kuşadası Çevre Durum Raporu*, Kuşadası.
- Kuşadası Tarım İlçe Müdürlüğü 2006. *Kuşadası İlçesi Tarımsal Kalkınma Planı*. Toprak Ofset, Kuşadası.
- Kuşadası Ticaret Odası 2006. *Turizm Analizi ve Bölge Sorunları Çözüm Önerileri*. Erişim adresi: <http://www.kuto.org.tr/> (09.10.2006).
- Kuşadası Turizm İlçe Müdürlüğü 2006. *Turizm Analizi*. Kuşadası.
- Öner, E. ve Uncu, L. 2000. Kuşadası'nın Gelişiminde Coğrafi Çevre Özelliklerinin Etkisi, *Geçmişten Geleceğe Kuşadası Sempozyumu*, Meta Basım, İzmir.
- Özbey, R. F. 2002. *Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Turizm Kalkınması (Sustainable Tourism Development in Globalization Progress)* <http://www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/kuresellesme.doc> (25.04.2007)
- Özgüç, N. 2003. *Turizm Coğrafyası: Özellikler ve Bölgeler*. Çantay Kitabevi, İstanbul.

- Sesli, F., A., Akyol, N. ve İnan, H.İ. 2002. 'CBS ile Kıyı Kenar Çizgisi-Mülkiyet İlişkilerinin İncelenmesi'. *VIII. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*, TMMOB HKMO, Ankara.
- Sponza, D.T. 1997. *Sürdürülebilir Kıyı Turizmi ve Çevre Etkileşimleri. II. Kıyı Sorunları ve Çevre Sempozyumu*. Kuşadası Belediyesi Yayınları, 8, Kuşadası.
- Tekeli, H. 1992. Türk Turizminin Felsefi Sorunları, Öneriler. *III. Ulusal Turizm Kongresi*, Kuşadası Belediyesi Yayınları, 5, Kuşadası.
- Young, G. (1973). *Tourism: Blessing or Blight*. Middlesex: Penguin Books Ltd.
- Zafer, B. ve Duman, O. 1997. 'Toplu Konut Şeklinde Yayılan İkinci Konutların Kıyısız Alanlara Olan Baskılarının Kuşadası Örneğinde İncelenmesi. Sürdürülebilir Kıyı Turizmi ve Çevre Etkileşimleri', *II. Kıyı Sorunları ve Çevre Sempozyumu*, Kuşadası Belediyesi Yayınları, 8, Kuşadası.

Şekil 1. Kuşadası lokasyon ve topoğrafya haritası
 Figure 1. Kuşadası location and topography map.

Şekil 3. Kuşadası Uydu Görüntüsü (2008) (37.861944 North, 27.263611 East)
(<http://earth.jsc.nasa.gov/cities/zoom.pl?image=/sseop/images/city/lowres/ISS007/ISS007-E-17017.JPG&id=ISS007-E-17017&location=Kusadasi,+Turkey>)

Figure 3. Kuşadası Satellite Image

Şekil 4. Kuşadası merkezde kentsel kıyı kullanımı (http:// www. Kusadasi.bel.tr 30.05.2007)
Figure 4. Coastal land use in central Kuşadası.

Şekil 5. Kuşadası merkezde kentsel kıyı kullanımı (http:// www. Kusadasi.bel.tr 30.05.2007)
Figure 5. Coastal land use in central Kuşadası